

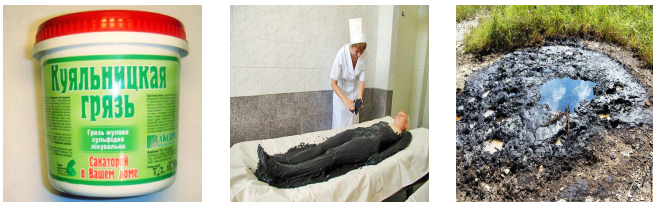
О. М. Нікіпелова

Лікувальні грязі

ЛІКУВАЛЬНІ ГРЯЗІ – торфові, сапропелеві, мулові сульфідні, прісноводні глинисті, сопкові, гідротермальні утворення, що містять мінеральні та органічні речовини і використовуються з лікувальною метою. Ін. назва – пелоїди. Походження, фіз.-хім. властивості та вплив на організм людини Л. г. вивчає [бальнеологія](#). Внаслідок фіз.-хім., хім., біохім. процесів пелоїди набули вигляду однорід. тонкодисперс. пластич. маси, яку застосовують у нагрітому стані у бальнеотерапії. Торф. Л. г. – торф. утворення боліт, що складаються переважно з орган. речовин, котрі розклалися, і рослин. залишків. Накопичилися вони в результаті відмирання рослин і неповного їхнього розкладання при надмір. зволоженні та недостатності кисню. Осн. бальнеол. значення має ступ. розкладання торфу (не менше 40 %). Сапропелі – переважно орган. відклади мулу, як правило, прісновод. водойм, що утворюються внаслідок розкладання флори і фауни під впливом мікробіол. активності. Мулові сульфідні Л. г. – органо-мінерал. тонкодисперсні відклади мулу солоних водойм (озер., материк., примор. і мор.), утвор. в результаті розкладання флори і фауни мікроорганізмами, містять сірководень та сірчисте залізо. Мор. мулові сульфідні Л. г. – відклади мор. заток, захищених від дії сильних течій і хвиль. Іонний склад та мінералізація їхнього розчину майже ідентичні з такими ж показниками мор. води, вміст сульфідів відносно невисокий. Їхні родовища розташ. у Бердян., Обитіч., Новоазов., Таганроз. та Ялтин. затоках, Чорному морі. Сопкові Л. г. формуються на ділянках тектоніч. порушень у нафтогазонос. обл., складених товщами глинистих порід, у результаті виштовхування на поверхню вуглеводневими газами і водою подрібненого глинистого матеріалу у вигляді розрідженої маси. Їм властиві незнач. вміст орган. речовини та підвищена концентрація мікроелементів (йоду, бром, бору). З лікув. метою їх використовують мало через засміченість уламк. матеріалом (Керчен. п-ів, Булганац. сопкове поле). Штучні Л. г. отримують шляхом змішування глини, орган. речовин, води з розчиненими у ній солями (у визначених пропорціях), а також мікроб. заквасок. Їх практично не застосовують у зв'язку з достат. кількістю природ. родовищ. Грязеутворення пов'яз. із взаємодією геол.-гідрол., клімат., фіз.-хім. та біол. чинників. Хім. склад Л. г. відрізняється залежно від природ. умов утворення, але для всіх них характер. заг. принцип структури: вони є гетероген. фіз.-хім. системами, які складаються із рідкої та твердої фаз, що перебувають між собою у рівновазі. Рідка фаза – водний мінерал. розчин, що насичує

кристаліч. скелет та колоїдну масу пелоїдів. Тверда частина складається з грубодисперс. остова або кристаліч. скелета та тонкодисперс. гідрофіл. колоїд. комплексу. Останній забезпечує вологоємність і, відповідно, теплові властивості. Сірчисті сполуки заліза забарвлюють пелоїдні системи у чорний або темно-сірий колір. Найбільше їх у грязях, яким властиві помірна солоність, знач. вміст орган. речовин та сульфатів, що сприяє активності мікроорганізмів, котрі утворюють сірководень. Присутність мікроорганізмів – обов'язкова умова пелоїдогенезу. Л. г. можуть бути цінним бальнеол. засобом лише за наявності в них деяких екол.-трофіч. груп мікроорганізмів, що сприяють структуруванню, збагачують біологічно актив. продуктами метаболізму і підтримують визначені кислотні й окиснювал.-відновні умови. У лікув. практиці найчастіше використовують мулові Л. г., а саме примор. пелоїди різної мінералізації (Куяльниць., Шаболат., Тилігул. лимани та оз. Сакське, Чокрак), материк. пелоїди з родовищ оз. Гопри та Ріпне. Застосовують грязі у клін. та санаторно-курорт. умовах для лікування уражень центр. та периферич. нерв. систем, опорно-рухового апарату, хвороб органів травлення, гінекол., дерматол. та ін. захворювань.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Лобода М. В. и др. Лечебные грязи (пелоиды) Украины: В 2 ч. К., 2006–07.

Бібліографічний опис:

Лікувальні грязі / О. М. Нікіпелова // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-55477>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).